

דַּרְשֵׁתִי קַרְבַּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת ויגש, תשפ"ו

לחשוב על השני!

עם ישראל שיש לנו היום זה שני שבטים – שבט יהודה ושבט בנימין.

אפילו שיש שבטים שנראה שהם יותר גדולים מאלו – כמו שבט יששכר, שבט לוי, בכל זאת, עם ישראל זה רק שני שבטים בלבד – שבט יהודה ושבט בנימין. למה? כי יהודה אמר: "אנכי אערבנו מידי תבשנו". יהודה הוא היחיד שהיה מוכן לוותר על חיי העולם הזה שלו, גם על חיי העולם הבא שלו. הבן אדם היחיד שהיה מוכן לוותר על הכל, כדי להחזיר לאבא שלו את בנימין.

כל זה הוא לקח על עצמו רק כדי שלאבא יהיה טוב, שלא יהיה צער לאבא. כזה בן אדם, אומר בורא עולם, "מזה אני רוצה שיצא עם ישראל. מאחד שאכפת לו מהשני.

והשבט השני זה שבט בנימין. כשיוסף פגש את בנימין, יוסף שאל אותו: "תגיד לי, יש לך ילדים?". אמר לו בנימין: "כן, יש לי עשרה ילדים". "איך קוראים להם?". והוא אמר לו כל מיני שמות. "תגיד לי, מאיפה השמות האלו יצאו לך? מאיפה המצאת אותם?". מה אמר לו? "כל זה על שם אחי שהוא היה בגולה". "מופים" – על שם שלמד תורה מפי אבי, "חופים" – שלא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בחופתי וכו' (בראשית רבה צח, ח).

בנימין נתן שמות רק על זה שאני יכול להשתתף בצער של השני. אמר הקדוש ברוך הוא: "אם יש כאלו אנשים, שכל המהות של החיים שלהם, זה רק איך אני יכול לחשוב על השני – מזה אני רוצה שעם ישראל יצא".

בנוסף, בית המקדש איפה נבנה? בשבט בנימין ובשבט יהודה. אתה יודע באיזה מקום יכפרו את כל העוונות של עם ישראל? במקום של אלו שחשבו לעשות טוב לשני, במקום של אלו שחשבו להצטער בצרה של השני – שם יבנה בית המקדש. בית המקדש נבנה, במקום של אנשים שחשבו אחד על השני.

זאת אומרת שכל מחילת העוונות שיש לנו, כל הקורבנות שהיו – זה היה רק בשביל אותם הרגעים האלו, שהיהודי היה מוכן למסור את כל כולו בשביל השני. פחד פחדים! כמה בן אדם יכול לזכות לנצח נצחים – על זה שהוא חושב על השני, על זה שאכפת לו מהשני.

למה בכה רבי חיים שמואלביץ?

שנה אחת רב חיים שמואלביץ מסר שיעור כללי בישיבה, פתאום באמצע השיעור הוא אמר לבחורים: "שמעתם על הצוללת דקר? שמעתם עליה? היו שם ששים ותשעה אנשי צוות, וכולם נספו, חושבים שכנראה המצרים הטביעו את הצוללת הזאת... שמעתם?! עכשיו זה התפרסם", ככה הוא אמר, והוא פרץ בבכי למעלה משעה. הוא בכה שעה שלמה, רק כדי להשתתף בצער של המשפחות האלו.

רוצים לזכות לראות את אליהו הנביא

יש סיפור חזק מאוד על החתם סופר. שפעם אחת התלמידים שלו ביקשו ממנו: "אנחנו רוצים לזכות לראות את אליהו הנביא". איזה דבר גדול זה! אמר להם החתם סופר: "תמשיכו ללמוד כמו שאתם עכשיו לומדים. המצב טוב, אתם ברוך השם, בעלייה גדולה. בעוד כמה זמן תזכו לראות את אליהו הנביא".

המשכנו ללמוד. הרבי אמר שזוכה לאליהו הנביא, למדנו ולמדנו, ויום אחד לבית המדרש הגיע איזה קבצן אחד, באמצע שאנחנו לומדים. המראה שלו לא היה נראה טוב.

מספר אחד התלמידים – הבית מדרש התחלק לשלושה חלקים: החלק הראשון שלא עניין אותם בכלל. שהקבצן הזה נכנס, יצא – הם שקועים בלימוד. הם לומדים, לא אכפת להם מי נכנס מי יצא.

קבוצה שנייה – אלו הקבוצה 'אוהו', הדליק אותם. הם נכנסו, אתה יודע, סחבו לו את הכובע מפה, זה לקח לו את זה. אתה יודע, היה 'שישו ושימחו' שמה. זה היה נחמד שהוא הגיע, היה שמח.

והייתה קבוצה שבאו לאותו קבצן, אמרו לו: "אתה רוצה אולי קפה? אולי אתה רוצה לשתות משהו? עוגיות". התייחסו אליו בכבוד.

הסיפור הזה נמשך בערך איזה חצי שעה. פתאום הגיע הרבי, החתם סופר. איך שהגיע הרבי, כולם ישבו במקומות, התחילו ללמוד. ואז החתם סופר נכנס לחדר עם אותו קבצן, ולאחר כמה זמן הוא יצא לבד, בלי אף אחד.

ואז הוא עלה על הבימה והוא אמר: "אני רוצה להגיד לכם – ביקשתם לראות את אליהו הנביא? הוא הגיע. הקבצן הזה שבא היום – זה היה אליהו הנביא בכבודו ובעצמו. עכשיו אני רוצה להגיד לכם מה שאמר אליהו הנביא".

הוא אמר ככה: "אלו שלעגו לו וצחקו לו וביזו אותו – כולם יפרקו עול, לא ישאר מהם זכר. אלו שלמדו, ולא התייחסו לו בכלל – הם יהיו תלמידי חכמים,

אבל לעולם לא יזכו להיות מורי הוראות בישראל. אלו שהתייחסו אליו ב'וא תשתה קפה, אולי תרצה איזה משהו' – אלו יזכו כולם להיות מורי הוראות ישירות בישראל".

[הערה: יש להבין בכל סיפור שאנחנו מדברים על גדולי עולם, אם זה אבות האומה, אם זה גדולי ישראל, ברור הדבר שהכל לפי רום מדרגתם, והדקדוק עמיהם הוא בדקויות גבוהות מאוד. וגם כאן מדובר על תלמידי החתם סופר, שסוף סוף הרי הם זכו לגילוי אליהו הנביא! דהיינו שמדובר על מדרגה רוחנית ראויה, וממילא הדרישה מהם היא בהתאם. ואם ניקח את זה במימדים הנכונים, על כל פנים נקבל מושג על העוצמה של הדבר עליו מדובר, ולעניינינו – עד כמה חשוב לפני הקב"ה שימת לב לזולת].

סיפר אחד התלמידים: "ואני לא האמנתי לרבי שלי. למה? כי בתוך הקבוצה הזאת של אלו שלא התייחסו לאותו קבצן, היו שם שני תלמידי חכמים, האריות שבחבורה". איני זוכר את שמם – אחד מהם זה היה הרב פולק, שהיה גדול בזמנו. אמר: "לא יכול להיות, לא יכול להיות. כולנו היינו קטנים לידו. הוא היה הארי שבחבורה, יודע ש"ס בעל פה. לא ייתכן שהוא לא יהיה ממשיך דרך. לא, לא יכול להיות".

"ומה אני אגיד לכם? איפה שהוא שם את היד והוא רצה להיות איזה רב באיזה מקום, מורה צדק, אנשים הורידו אותו, אפילו שלא היתה שום סיבה. וכל אלו שהתייחסו לאותו קבצן – כולם זכו להיות מורי הוראות בישראל".

וסיפר הרב פולק, שכמה שהוא ניסה להיות רב באיזה מקום, וכמה שאנשים ראו את הגדולה שלו – הוא לא זכה לזה. והבן שלו נהיה רב באיזה קהילה גדולה מאוד, ואחרי חודשיים הבן שלו נפטר, ככה פתאום. והוא הספיד את הבן שלו, ובהספק הוא סיפר את הסיפור הזה. הוא אמר: "אליהו הנביא כבר אמר שאני לא אצדק את המורה הוראות בישראל – לא אני, לא הנכדים, לא אף אחד. למה? כי לא היה אכפת לי מהקבצן הזה".

זהו, זה כל הסיפור. יוצא שכל המשך הדרך, כל המשך ההצלחה של הבן אדם בחיים שלו – במה היא תלויה? רק בזה שאתה חושב על השני, שאכפת לך מהשני. אם אכפת לך מהשני – שם יש את כל ההצלחה של הבן אדם, שם יש את כל העלייה.

רק אסנת זכתה שיצאו ממנה שני שבטים

ולכן, אף אחת מהנשים של השבטים לא זכתה להקים שבטים. היחידה שזכתה להביא שבטים זו אסנת, אשתו של יוסף, היא זכתה להביא שני שבטים – אפרים ומנשה.

איך יכול להיות? למה? כתב המדרש: אתה יודע למה? כי בזמן שאשת פוטיפר העלילה על יוסף את כל מה שהוא עשה, אסנת הייתה מאוד מגינה עליו, אפילו שאמה שלה (אשת פוטיפר) איימה עליה מאוד שאם היא לא תשתוק, "אני אעשה לך כמו שאני עושה ליוסף". והיא הלכה באש ובמים רק כדי לעשות טוב, שיוסף יצא נקי מכל הסיפור הזה. ומי שאכפת לו מהשני – מזכה אותו בורא עולם שהוא יזכה להביא שני שבטים בעם ישראל.

כל זה מלמד אותנו כמה אנחנו צריכים להיות נושאים בעול אחד עם השני. ולפחות להתפלל על השני מכל הלב.

אדם חייב להיות נושא בעול עם חברו

אני זוכר שלפני עשרים שנה היינו אצל הרב יעקב חיים סופר שליט"א, ראש ישיבת 'כף החיים'. אז הישיבה הייתה שם קרוב אלינו. הוא סיפר שמי שרוצה להצליח בחיים שלו – להתפלל יום יום על הצלחה בתורה. אחרי שהוא סיים, אני ניגשתי אליו, שאלתי אותו: "הרב, מתי הכי טוב להתפלל?".

אז הוא אמר: "אין מתי! כל הזמן! וכתוב בספרים, שכשאתה מתפלל מתחת כיפת השמיים, התפילה מתקבלת יותר מהר" [ככה הוא אמר – אני לא מכיר את הספרים האלו, אבל אם הוא אמר, הוא גאון גדול, הרב עובדיה אמר עליו שהוא מפחד רק ממנו].

אז הוא אומר: "אתה כבר הולך בדרך? תתפלל!".

כמה אנחנו צריכים להתפלל אחד על השני. כמה צריכים לחשוב על אותם החיילים שהולכים להילחם. זה צער גדול, זה צער נורא. אי אפשר לתאר – אנשים שלא יכולים לישון. ההורים לא יכולים לישון מהפחד שיש להם. מהדאגה שיש, מי יודע מתי יגיע הטלפון הזה, השם ירחם. כמה צריכים להתפלל, להיות נושא בעול.

יש מצור על ירושלים ואנשים לא משתנים!?

בנוסף, יש לנו את צום של עשרה בטבת. מה היה? התחיל המצור. אני לא מבין

רבנו לא עוזר, אהרן לא עוזר, תפילות לא עוזרות, שום דבר לא עוזר. מתי פתאום נקרע הים? כשהגיע ארוננו של יוסף – מיד, 'נס מפני הנס', ישר נקרע הים!

אומר הרב וואזנר, ומשם לומדים הצדיקים לעתיד לבוא, שכשבן אדם עומד בניסיונות – זה יותר גדול ממשוה רבנו, יותר גדול מאהרן, יותר גדול מהתפילה שתפלל, יותר גדול. כאשר בן אדם יודע "אני יש לי ניסיון", והוא עומד בזה חזק – זה השכר שמתגלה לעתיד לבוא. שכל השכר שתקבל למעלה בשמיים, כל מה שאתה מכיר מהתפילות, מהלימוד תורה שאתה לומד – זה יהיה קטן, לעומת הרגעים האלו שעמדת בניסיון.

רגע לפני שבת בדרך לאשדוד פנצ'ר בגלגל

סיפר איזה יהודי אחד, הוא ומשפחתו גרים בחיפה, והבת שלהם הנשואה הזמינה אותם לשבות אצלם באשדוד. הם – זוג של הורים, ועוד שישה ילדים. אמרו "אנחנו עכשיו ניפול על איזה זוג צעיר, שמונה נפשות". אז האמא אמרה לה "האוכל עליי, את תכניני כמה דברים אבל כל האוכל אני מכינה, ואנחנו נבוא עם האוטו, הכל יסתדר".

אמא הביאה גם פלטה, הביאה גם מיחם – כל מה שצריך להביא, היא מביאה את הכל. הם ביום שישי, פרשת וישב (תשפ"ד), נר שני של חנוכה, נוסעים. הגיעו להרצליה – הגלגל התפוצץ. הם רוצים להחליף גלגל, ורואים שבכלל אין להם כלים לפתוח את הברגים של הגלגל. התקשרו ל'ידידים'. הגיעו שישה אנשים מידידים. אין, הגלגל לא נפתח. מנסים פה מנסים שם, שום דבר לא נפתח.

הם מתקשרים: "תעשו טובה, אנחנו צריכים להגיע לאשדוד, נתקענו פה. מישהו יכול לבוא להציל?". הגיע איזה בן אדם מ'ידידים', בן אדם חילוני גמור. היה לו איזה מכשיר מיוחד, ובאמת הצליח! פתח את הגלגל, החליף, הכל היה בסדר.

אבל הם מסתכלים – חצי שעה עד שקיעה. הם מתקשרים לרב שלהם: "הרב, מה אנחנו עושים? עוד חצי שעה שבת?". אמר להם הרב "מה זה מה עושים? תיכנסו להרצליה, תדפקו באחת הדלתות, תבקשו לשבות בשבת. לנסוע לאשדוד... זה לא פיקוח נפש".

הבן אדם החילוני הזה, מ'ידידים', שומע את השיחה, אומר להם "מה הבעיה? תתארו אצלי". אמרו לו "מה אצלך! זה שבת. איך נעשה אצלך?". אמרו "תראו, אני אספר לכם מה שהיה – אני חרדי לשעבר, אני יודע את כל ההלכות של החרדים. מה אני אגיד לכם? מאז שנפטרה אשתי הייתי במשבר גדול, התחנתני עם גויה".

טוב, הוא התקשר לרב שלו, אומר לו "הרב, תגיד – אני אלך להתארח אצל איזה בן אדם שאשתו גויה?". אמר לו "אין לך מה לעשות, רק שם. זה מה שמצאת". אבל החילוני ביקש מאוד "תבוא אליי, אני ממש מבקש שתבוא".

טוב, הוא – לא היה נעים לו. הגיע. עכשיו ברוך השם יש את כל האוכל באוטו. שמו את הפלטה והכיניו את כל האוכל. ויצאו להתפלל. אמר "תשמע, אני כבר שנים לא התפללתי". אמר לו הבן אדם "אבל לכבודכם עכשיו נר חנוכה – הדלקתם לי בבית נרות חנוכה, נרות שבת. פעם ראשונה שאני מדליק נרות שבת ונרות חנוכה. אני בא איתכם לבית כנסת". הוא בא לבית כנסת. אחר כך בסעודה, איזה שירי שבת שרו!

במוצאי שבת, הגויה אומרת לו "אתה לא מתבייש?". אומרת לו "כזאת שבת טובה יש ליהודים, ואתה משאיר אותי גויה? איך יכול להיות? שבת כזאת טובה של היהודים, איזה שבת כיף עברה עליי, איזה כיף! אני רוצה להתגיייר, להיות כמו היהודים האלו. אני לא רוצה משהו אחר, אני רוצה שגם אתה תחזור להיות כמו היהודים האלו".

אומר "תשמע, הבן אדם הזה ירד למטה למטה, הכי למטה שאפשר. התחתן עם גויה. אבל אתה חושב שבורא עולם שכח אותי? לא שכח אותך בורא עולם!".

"בורא עולם דאג לעשות פנצ'ר בגלגל, לקחת משפחה חרדית, להביא אותם בשבת לשמה, רק כדי לרומם אותי".

אז הוא אמר "אם יש איזה יהודי אחד שחושב שבורא עולם לא אוהב אותו – זה הסיפור שילמד אותו עד כמה אלוקים אוהב כל אחד ואחד מאיתנו. גם אם התרחקת הכי הרבה שהתרחקת – אלוקים באמת אוהב כל אחד ואחד מאיתנו".

ואנחנו נלמד להתפלל על כל אחד, לחשוב על השני, להתחזק, להרגיש בעצמנו שינוי, שכל אחד יגיד בעצמו "באמת אני מרגיש שהשתנית". והשם יעזור על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.

– אם התחיל המצור, ואתה רואה את כל הערבים מסביבך כבר, את כל הצבא של נבוכדנצר מסביבך. מה? אף אחד לא חזר בתשובה? איך יכול להיות? איך יכול להיות שבסוף בורא עולם חורב את בית המקדש? זהו, הגיע י"ז בתמוז, נבקעה העיר.

אני לא מבין – מה, אתה לא רואה את כולם סביבך? מה, לא חשבת לעצמך שיום אחד זה יגיע? איך יכול להיות? אלא מה חייבים להגיד שבאמת הם לא השתנו. לא היה שום שינוי. אנשים ככה... 'סחבו', זה נקרא. אני יודע מה, זה מה יש. התרגלו למצב.

אנחנו בדיוק אותו דבר. כולנו מוקפים אויבים – מלמעלה, מלמטה, מהצדדים, מכל מקום. מישהו מרגיש שיש שינוי בתפילה שלו? תשמע, אתה מרגיש שהתפילה שלך השתנתה משמחת תורה עד היום? הרגשת שהלימוד תורה שלך יותר טוב? "אני ברוך השם לומד יותר רציני עכשיו, אני לומד יותר רצוף. לומד יותר לעומק, חוזר על החומר יותר, משנן יותר את החומר". מישהו מרגיש שהזמן שלו מנוצל יותר?

תגיד לי, במה השתנית? כלום! "זורמים". מה, אתה לא רואה אנשים מתיים?

ואנחנו, אתה יודע, 'סוחבים'. ופתאום אנחנו חושבים על אלו שנבוכדנצר צר עליהם, ואנחנו חושבים – כאילו מה, הם לא חזרו בתשובה? מה, הם לא ראו? היום כולנו רואים, כולנו שומעים את ה'בומים', שומעים הכל. אז איך ממשיכים רגיל ולא מתננים.

שהלימוד תורה יותר טוב. שהתפילה תהיה יותר טובה. שה'בין אדם לחברו' שלך יהיה יותר טוב. אין את זה פתאום. אתה מרגיש כאילו כל יום 'זורמים'. אסור שיהיה דבר כזה. כל אחד מאיתנו חייב להתחזק.

ותדעו לכם שגם חיזוק קטן מאוד, חיזוק אחד, ברצינות – משנה לבן אדם את כל המהות שלו. בן אדם חושב "אני חייב להשתנות, כל כולי להשתנות כדי להיות מישהו אחר" – זה לא נכון. גם אם תיקח לעצמך חיזוק אחד בלבד, אחד! אבל תיקח אותו ברצינות. החיזוק הזה משנה את כל המהות של הבן אדם.

וכל אחד ינסה ויראה, שחיזוק אחד זה עולם אחר לגמרי. שברכה אחת של שמונה עשרה תהיה ברכה טובה – אתה כבר מרגיש שינוי בלימוד תורה אוטומטי. אתה מרגיש שינוי בבית. זה דבר גדול מאוד.

מה הצדיקים יעשו לעתיד לבוא עם כל הכסף הזה?!

בפרשה שלנו מופיע שיוסף אסף את הכסף של כל העולם. וחז"ל אומרים במסכת פסחים (ק"ט ע"א): שלוש מטמוניות הטמין יוסף במצרים*.

שלושה מטמונים: אחד לקח אותו קורח. והמדרש כותב שהיה צריך שלוש מאות פירות רק להרים את המפתחות. איזה סכום זה צריך להיות? זה צריך להיות משהו... אתה יודע, אוצרות. כי אם יוסף אסף את כל הכסף מכל העולם – זה צריך להיות סכומים אדירים שאי אפשר לתאר אותם.

מטמון שני נתגלה לאנטונינוס, וזה עבר גם לרבי הקדוש. והמטמון השלישי, יתגלה לצדיקים לעתיד לבוא.

שואל הרב וואזנר: תגיד לי, ומה צדיקים לעתיד לבוא יעשו בכסף הזה? יקנו שוקולדים? בסדר, קורח עשה מה שעשה, אנטונינוס גם עשה". תבוא לצדיקים לעתיד לבוא, תביא להם כסף, יגידו לך מה אתה רוצה מאיתנו, מה נעשה בזה. אומר הרב וואזנר: יוסף השאיר שלושה מטמוניות – הכוונה שלושה מהלכים בחיים של יוסף הצדיק:

מהלך ראשון, יוסף איך הוא גדל. כשיוסף הגיע לאחים שלו, מה אומר להם? "אתם יודעים, אני חלמתי שאתם תשתחוו לי". אם היו אומרים לו "יישר כוח! כל הכבוד יוסף", אתה בחור לעניין, תמשיך לחלום טוב. מודים לך על הכל, אתה אחלה בחור, תמשיך לחלום" – מה היה קורה? לא היה קורה כלום – הוא היה נשאר יוסף'ה.

בזה שהם חשבו, "אנחנו נרמוס אותו, אנחנו נחנך את בעל החלומות הזה – מה הוא חשב לעצמו?!", מזה יצא שיוסף מלך על כל העולם. זה מה שקורח בדיוק רצה לעשות. מה קורח רצה לעשות? – "כל מה שמשוה רבנו אומר – זה המצאה של משה רבנו". מה קרה בסוף? בסוף משה רבנו התגדל פי עשר. התברר ש'משה אמת ותורתו אמת, ואנחנו בדאימים'. הכל אמת עכשיו – זה מה שהיה.

המדרש כותב: יוסף לא השאיר לבניו אפילו חמש פרוטות. כלום לא השאיר לבניו. וזה מה שהתגלה לרבי הקדוש. רבי הקדוש עם כל העשירות שלו, מה בסוף רבי אמר? זקף עשר אצבעותיו: "ולא נהניתי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה שלי". זה הוא למד ממי? מיוסף הצדיק.

הצדיקים לעתיד לבוא, לומדים את המטמון השלישי: משה ואהרן, וכל עם ישראל, עומדים בים. פיקוח נפש, המצרים מאחוריהם – פחד פחדים. משה

* אָמַר רַבִּי חֲמַא (בבב) תַּיְיבָּא: שְׁלֹשׁ מִטְמוֹנוֹת הִטְמִין יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם, אַחַת נִתְגַּלָּה לְקֹרַח, וְאַחַת נִתְגַּלָּה לְאַנְטוֹנִינוֹס בֶּן אֶסְכְּרוֹס, וְאַחַת גִּנְזָה לְצַדִּיקִים לְעֵתֵיד לְבָא (פסחים ק"ט ע"א).